

dául a német városok nagyarányú bombázásával, miután sok millió röp-cédulát szórnak le, melyen közlik a németekkel, hogy megtorlásképpen bombázzák őket a zsidók kiirtása miatt”⁹².

A nyugati zsidó és politikai vezetőkhez hasonlóan a Vatikán is tudott az európai zsidók kiirtásáról. Az auschwitzi jegyzőkönyvek Vrba–Wetzler-féle változatából Burzio nuncius révén szintén kapott egy példányt, nem sokkal azután, hogy a pozsonyi Mentőbizottság 1944 áprilisának végén elkészítette a dokumentumot.⁹³ Mindamellett a Vatikán – a többi politikai és nem politikai vezetőhöz hasonlóan, beleértve a magyar zsidóság és a világ zsidóságának vezetőit is – sokáig a hallgatás mellett döntött, mielőtt a vidéki zsidókat deportálták Magyarországról. A Vatikán először június 20-a körül reagált nyíltan, feltehetően azután, hogy megkapta a Rosin és Mordowicz szökésén alapuló újabb jegyzőkönyveket. Monsignore Mario, a Vatikán legátusa Pozsonyba utazott, hogy személyesen beszéljen az auschwitzi szökevényekkel, és ellenőrizze beszámolóik hitelét. Kraszniansky, akivel e célból kapcsolatba lépett Mikulás (Miklós) Sternfelddel a pozsonyi Mentőbizottságtól, a Pozsony közelében fekvő Svaty Jur-lostorbba kísérte a két szökevényt, Vrbát és Mordowiczot, itt egy francia tolmács segítségével öt órán át igen alaposan elbeszélgettek velük.⁹⁴

A pápai legátus nyilván igen alaposan meggyőződött a beszámolóik hitelességéről, és rövidebb később Horthy admirálist kérésekkel kezdte ostromolni a világ számos vezetője, hogy vessen véget a zsidóellenes intézkedéseknek és deportálásoknak. A pápa június 25-én intézett személyes kérést Horthyhoz, melyet június 26-án követett Roosevelt elnök figyelemztetése, majd június 30-án Gusztáv svéd királyé.⁹⁵

Nem kétséges, hogy ezek az üzenetek fontos, ha nem döntő szerepet játszottak Horthy július 7-i döntésében, mellyel megtiltotta a további deportálásokat Magyarországról.

Lehetetlen pontosan megállapítani, hogy ezekre az üzenetekre a Monsignore Mario folytatta beszélgetések és a Vatikán ezt követő pozitív reagálása eredményeként vagy pedig a Krausz által június 19-én küldött anyaggal kapcsolatos hírvetés jóvoltából került sor. Ha Horthyt csakugyan részben a Vatikánnak, a nyugati és a semleges vezetőknek és sajtójuknak a jegyzőkönyvekre való reagálása készítette a deportálások leállítására, részben pedig a saját reagálása, miután 1944 júniusának végén kézhez kapta őket (lásd alább), a gyötrelmes kérdés továbbra is fennáll: Miért nem terjesztették és tették közzé a zsidó vezetők a jegyzőkönyveket közvetlenül azután, hogy 1944. április végén vagy május elején megkapták a példányokat? Miért nem csatolták a jegyzőkönyvek példányait a magyarországi helyzetről és az SS-szel folytatott tárgyalásairól szóló hosszú jelentéseikhez a budapesti Mentőbizottság vezetői, akik a német meg-